

tjainan

aicu a tjacekeljan na tjainan, izua ita a sinan mazangilj, kurakurar saka qucengecengel a tjainan, napenakisumalji timadju, mavan a kakikelekelan nua tjainan a mapuljat. izua uta qucengecengel a tjangayu a tjainan, inika masengseng, keman sakamaya. azua zumanga tjainan vaik a kivangalj, a masengseng, a kisumavan tua nasengsengan anga nua tjainan. au saka nu liavanga tjainan itua taumaqan, inika anga makaya tjajutjumaq a zuma tjainan, pai kitekaz a zuma tjainan. kitekaz nu aya, vaik aza zuma tjainan a kiayan ta kina mazangilj, tjajutjumaq aza zuma a kikelkel ta za vaquan a uri sanmazangiljen. pai nu vaikanga aza kina a mazangilj, makitekaz anga aza kinaizuan a umaq a tjaisangas aya itjen.

izua malivu na tjainan, malivu nu aya, vaik a tjainan a mapuljat a semazua ta vaquan a umaq. nu miperepereper tiamadju, nu cada aza pinuriumaq, saka maluljay i djalan a za mazangilj, semekez anan sa kicaing ta kasiv, aza zuma tjainan kiqupungan sa paselemi a mapuljat ti mazangilj, marekutj tu alapen na zuma, nu masululjayan anga tiamadju vaik anga uta.

kasicuayan nu uri malap ta tjainan a pasaumaq, tjara semangas a karim ta za mazangilj, nu djinameq anga a za mazangilj, paqadjayan ta quvalj a

pita kula, sa pavenetjan a pitjaladj ta karangu. nu tja qatazuain, mavan a mangetjez a mapuljat a tjainan a qemupung ta za mazangilj niamadju. sa pasatjaladji ta sikau na vavulungan aza karangu a qinupungan na tjainan. nu semaumaq anga pasazuain anga ita papaquzipan ta tjainan a lukulj, pai tjajuzua anga tjiamadju itua vaquan a umaq.

nu tja pinaquzip a cuacuay anga aza tjainan, nu tja pacunan tu i tjaisasasasav anga aza alju, makeljang tu liav anga aza alju, makay anga kialjuin, nu kialju itjen, kipapaulingav itjen, tjara kiquleq itjen ta sikau, mavan nu aicu qaqavan nitjen tua tja lami nu aya za tjainan, palemek tu mantjez a mapuljat sa caljedi itjen. au nu kialju itjen aya za vavulungan nu qivu, nakuya malap a penuljat taza alju, tja putjezaan a tjainan ta lami niamadju aya.

aicu a tjainan izua sinanmazangilj, titjen a paiwan zuku izua uta tja mazangilj itua tja qinaljan, na seman pazangal ta mazangilj aicu a tjainan, titjen a paiwan zuku namaya uta, na seman pazangal itjen tua tja mazangilj, manasika aicu a namayatucu a kakudan na tjainan, uri mamav katua tja kakudan a paiwan zuku, a na penakisumalji angata.

蜜蜂

蜜蜂有「蜂王」，蜂王很特別，比較大隻，是黑色的，是被蜂群呵護照顧的蜜蜂。蜜蜂群裡也有黑色的「雄蜂」，牠們只管吃而不工作；其他的蜜蜂則負責採蜜、工作和照料家庭。

當蜜蜂多到蜂巢容納不下時，就要進行「分群」。分群就是會有部分蜜蜂跟隨原來的蜂王離開，其餘的蜜蜂留在原處照護新蜂王，老蜂王離開原來的蜂巢就算完成分群。

malivu 是蜜蜂傾巢而出遷徙到新的居所。在遷移的過程中，如果新住所旅途遙遠，蜂王感覺疲乏時會停下休息，每當此時，蜂群就會團團圍住蜂王保護牠，等恢復再上路。

過去，如果要養蜜蜂，一定要尋找蜂王。捉到蜂王後，栓在竹籃裡，所有蜜蜂就都飛過來圍住蜂王，只要把竹籃放進網袋裡就可以帶回家。然後放進養蜂箱，養蜂箱就是牠們的新房子了。

從前老人家說，採蜂蜜時最好不要全部採收，要留一些給蜜蜂當食物才好。

mazangilj 是「蜂王」也是「貴族」的意思，蜜蜂跟排灣族的社會組織似乎有相似之處，真是奧妙極了！

kinipa'ene'enetjan tazua pinacalivat

kipa'enetj tiavuvu nupucavilj a payrang, penili' ta sasevesevecan ta nakezeng, tusipakaleva tua 'ali nia vuvu a payrang. nudjaljunanga tua'adav, nakiljakac aken taiavuvu, tukacuyin aken. tazua tjevavav aken tua pinlju'an ta kasiv, a pinatjukur ta ljung apaliring. nu djemaladjalananga saka gemalju aza ljuang, siveljat ta 'au sa "au! au!" ayaya tivuvu apakirimu. tazua "au! au!" ayaya amen uta, a kivauvauvalj tjai vuvu a papupicul ta nia ljuang, ulja ikasemekez nuidjalan aza ljuang! pay kacemikelanga amen amauma', pinlju'anga nia cepeng nia sikaw tua sinikivalit ta payrang. izua kiamcay, tjaljumesengan, pa'ecang, angkukuy, tawpu, 'atiya kata ljualju a sulayilayic. izua uta navavayavayan a bahun a ping na 'uvalj. kamangetjez amen iuma' selemananga, ljakua kicevungan atja lja'edi'edi namapuzangal nakemaljava, pay 'aru'aruten a penuljat niavuvu azua naki'epuan. ulja tja sinikalevanga a mamamav aya tiavuvu. "aiyang lja tazua!" aya tia vuvu a kipa'ene'enetj!

izua nu pumayanga kianema kasiv, lja tazua nekanan nugasu nutinku a sikesa, kanamezua a sipecungu nangua' sakamaya, tingtingngen napayrang sakivalit ta vurati ta kiabic. nupupicul a u'aljay venaljes ta kasiv, cemavulid aburukay. kavililj ma'iljianga sihu, nuljemeliav a temu'ez takasiv uri

ljemkuya tua gadu madjulu amacunu' a kadjunangan. katalu nekanan a kakipaysuan saka nekanan a kuba tazua, numakelkel ta sipapupaysu ta kakedriyan katua sipasupu, vaika tjemu'ez tua zingla, kiracev, muricemel amavukid. sipaveliveli akivalit tua paysu, kavililjanga izuang kisiaba uta asipaveli. nukaljataleman ta'arizang a payrang, azua sipatjalitjalik ta'apulu na'arizang a zingla, nurukurukung inika maveli, pacikelen nua payrang aya tivuvu. nupaveli rema'ezetmetj lemagav ta sakingting, marekutj nudjadjasen na kisacu tjarapatavungen! aiyanga tja pala'la'an ayaya tivuvu apaljelusa'!

azua zingla a kasiv, mavanu ta sikipaysuysu, tja sikeljanganga ta veneli tua lami a paday, tjasinikamangua' kakaljaculjan itjen tazua. siayanga tjauka setavatavatj a mamaza isadip. nekanan akini'inuman. semacawcau a temalem tua sipaveli. a kakedriyan pusaladj akiljasangasanga kiljuguy a paveli. pakamangua' tusi'eljing tua itjuma'. nuliav a kinisamuljan liav a zinululj a paysu. sinuzengezengan a pa'ulid a kinipaysu!

憶起當時往事

早期漢人過年時，爺爺總會預先準備幾捆又直又堅固的木材，送平地的朋友。

回程時，籃子袋子都裝滿了年糕、鹹菜、豆豉、鹽巴、又硬又黏牙的糖果，有女用的粉撲、夾子。到家時已天黑了！爺爺把所有的物品分給大家！

有時也會砍雜木去平地換食物，部落有力量的男子會劈柴，扛下山換物品。後來政府嚴禁砍伐林木，恐山林將有崩山坍塌之虞。

當時還沒有工廠或其他賺錢的地方，情急之下只有往山林砍黃荊樹或採藥草來賣才有錢哪！到了後期種樹薯，可以賣到好價錢。

每到漢人種植長豆時，需要大量的直條插枝作豆類攀緣用。那時都得利用黑夜，免得被巡警逮到將受法律的制裁！

從有了黃荊樹的交易，讓我們懂得用錢去買賣，也同時改善了我們的生活。但農作物未收成，來不及應付生活所需。

那個時代一切靠人力種植，小朋友為分擔家計認真採集決明子、白鳳豆來賣，努力一點的就可以存多一點錢，是血汗錢！

papungadan

aicu a ljautjia kata pairan nu papungadang tua tjausipualjaljak a lumamad yini ka pazangal, ayatua ljiavavav anga a vincikan saka liavanga a kingljang a vecik niamadju, au tucu anga izuanga uta macaqu a semupu tua tja ungmi, makaya itjen a sipiliq ta tjaljananguaqan a ngadan, manasika aicu a pairang madjuludjulu nu papungadan. ljakua tjitjen a kacalisian liavaravac a tjakakudakudan, selapai a sepaiwan, ayatua maretjimaljimalji atja qiniladjan yiqinaljan, nupapungadan yinika kina kama katua cemekemekelj a penenetj ta ngadan, mavan a mamazangiljan katua mareka cemekemekelj a maljavar, nu sinikaljavar anga nu pinakasedjaljep anga mapuljat mana sipapungadan anga. napenakisumalji aravac aicua sipapungadanan na sepaiwan.

aicu a tjaivililj tja pacunai aicu a sepaiwan tuki namakuda sipapungadanan ta tjausipualjaljak a lumamad. izua masanmusalj a sipilijan ta ngadan na sepaiwan, a sangasangasan malap a kemasi tua nasevalitan a ngadan, aicu a sepaiwan nu papungadan, teveljen a ngadan nua caucau katua ngadan nua umaq, pitjailikuzen a ngadan nua umaq, aicu a ngadan nua umaq sinipukeljang tua ljemita paljingan a tacemekeljan, makaya yitjen a kemeljang tu na ljayima qumaqan a aljak.

aicu a sepaiwan namakeljang anga a qiniladjan, yinikamakaya pavalitan a ngadan kata ngadan nua umaq. nupualjak ta mavana uri masanvusam yitjumaq, nu uqaljai a aljak papungadanan ta na vuvu a uqaljai a sini patalevak a ngadan, nu vavayan a aljak papungadanan ta na vuvu a vavayan a sini patalevak a ngadan. a sepaiwan tjara pasusu sakamaya taicu a sipapungadan.

a sipasanmusalj mavana vaquan a vinqac a ngadan, pacun tuazua kasipualjaljak tuki izua anemanema yi palingulj sa papungadani, ljakua yinika tjuruvu amaya a namayatucu a sipapungadanan.

pai aicu a ti Dripun a ngadan, kasipualjak mangtjengtjez a dripung tazua, pai papungadanan ta ti Dripun aya kaqivu a ramaljemaljen.

au aicu a ti gadu a ngadan, sinipualjak yi gadu, pai papungadanan ta ti gadu ayaza mareka ramaljemaljen.

aicua sepaiwan yizua palisi nu papunagadan, a sangasangasan nu papungadan yikamakaya mamav a ngadan kata kina kama marekavetjek. a sipasanmusalj aicu a qaquetitan yikamakaya papungadan tua na mamazangiljan a kaitjumaqan angata a ngadan.

命名

漢人父母要為新生兒取名沒甚麼困難，因為教育程度提高，加上有命相館可以幫忙算到大吉大利的名字，因此取名比較沒有問題。但是原住民取名字問題就多了，排灣族階級分明，名字不是新生兒父母或家人可以決定，是由部落頭目和家族一起討論產生，必須適合嬰兒的身分才可以，這對漢人來說應該是很稀奇的。

排灣族對新生的嬰兒取名字的方式：

第一是取自祖先流傳之名，排灣族命名的原則是「家屋連名制」，即族名後面加上自己的家屋名，每戶都有自己的家屋名，家屋名是世襲的，是每戶人家的表徵，可以清楚辨識每家的孩子更是階級身分的代表，不可以隨意更換的。

第二是新創之名，即依嬰兒出生當時所發生的事件來命名，這種命名方式不多。排灣族命名的時候也有禁忌，不可以和父母親或兄姊取同樣的名字。平民不得以頭目家系流傳的名字為其子命名。